

ABSTRAKT

Chromozóm Y je v dôsledku špecifických vlastností ideálnym nástrojom archeogenetických štúdií. Jeho diverzita je ovplyvnená viacerými faktormi a dvom z nich (geografická poloha a spôsob života) sa venuje aj táto dizertačná práca, ktorá bola založená na analýze SNP a STR lokusov vzoriek pochádzajúcich zo Slovenska (156 vzoriek, 5 oblastí) a subsaharskej Afriky, kde boli zastúpené populácie praktikujúce usadlý farmársky (481 vzoriek, 18 oblastí) a kočovný pastiersky (405 vzoriek, 16 oblastí) spôsob života.

Slovensko leží v mieste stretu dvoch migračných vln. Jedna sa šírila z oblasti dnešnej Ukrajiny smerom na západ a súvisí s rozšírením haploskupiny R1a v Európe a druhá šla z oblasti Pyrenejského poloostrova smerom na východ a je dávaná do súvislosti s rozšírením haploskupiny R1b. Výsledky MDS grafu kopírujú geografickú mapu Európy, kde vzorky zo Slovenska ležia medzi ruskými, balkánskymi a pyrenejskými vzorkami. Závislosť medzi genetickými a geografickými vzdialenosťami bola preukázaná aj hierarchickou AMOVOU a Mantelovými testami.

V oblasti subsaharskej Afriky vedľa seba žijú populácie, ktoré sa líšia typom životnej subsistencie a tento ich odlišný spôsob života sa odráža aj v diverzite chromozómu Y. Kočové pastierske a usadlé farmárske populácie sa líšia zastúpením haploskupín chromozómu Y, napríklad haploskupinu R1b-M343 som detekovala iba u kočových pastierskych skupín, zatiaľ čo u usadlých farmárskych populáciách som v pomerne vysokej frekvencii zistila haploskupinu E1a-M33. Výsledky mediánových sietí naznačujú, že rôzne genetické príspevky sa podieľali na formovaní súčasného genofondu kočových pastierskych a usadlých farmárskych populácií.

Populácia kočových pastierov Rashayda sa štatisticky významne líši od ostatných analyzovaných afrických populácií, čo odráža len jej nedávny príchod na africký kontinent. Zatiaľ čo redukovaná diverzita svedčí o malej zakladateľskej skupine jedincov, ktorá prišla na africký kontinent.

Kľúčové slová: chromozóm Y, SNP, STR, Slovensko, Afrika, kočové pastierske populácie, usadlé farmárske populácie